სახალხო ფურცელი

სურათებიანი დამატება

გაზეთის № 151

დამატების № 27

კვირა, 30 ნოემბერი 1914 წ.

ძ მ ა ნ ი

შტ.-კაპ. ალექ. მაჭუტაძე (მოკლულია).

შტ.-კაპ ლეონტი მაჭუტაძე (ვილნოს ერობის უფროსი. მოხალისე. დაჭრილია).

კაპიტ. იასონ იოსელიანი (მოკლულია).

პოდ. ევგენი აფხაზავა (დაჭრილია).

პოდპ. სერგეი ნასიძე (დაჭრილია).

პოდპ. აპოლონ (ნაპო) ჩიქოვანი (დაჭრილია).

,,სახალხო ფურცლი''-ს კანტორის მოსამსახურე, უნტ.-აფიც. გიორგი ედიშერაშვილი (დაშავდა ფეხში და კვლავ დაბრუნდა ბრძოლის ველზე).

ეფრეიტორი ნესტორ კვიჟინაძე (დაჭრილია).

უნტ.-აფიც. ნიკოლოზ გურგენიძე (დაჭრილია).

უნტ.-აფიც. ივანე ბერიძე (დაჭრილია).

ჯარის-კაცი ი. გვანცელაძე—მგოსანი ,,ქნარი'' (დაჭრილია).

შინაური მტერი

1.

— აღარა მსურს ხალხით სავსე ადგილას გავატარო ზაფხული, მინდა ერთს წამს მაინც მოვსცილდე ქალაქურ მოუსვენარ ცხოვრებას ხელოვნურს, ვიგემო სოფლის მყუდროება, სულით დავისვენო ბუნების კალთაზე, შეურყეველ და შეულახავ ბუნების წიაღში. მამცნო ჩემმა მელომ და შემომანათა თვისი მშრალი თვალები.

გავკვირდი. უძვირფასესი საგარაკო ადგილები ჩვენში თუ უცხო ქვეყნებში უნახავ—დაუთელავი არ დაგვრჩა, დავქროდით კიდითკიდე, კალთა-კალთა ფულს ვაბნევდით ყველგან, ჩემი მელო კი სრული კმაყოფილებას მაინც ვერსადა ჰპოვებდა, ტუჩაკვრით დაჰყურებდა ყველაფერს და ეხლა ნეტავ რამ მოაგონა ამ მთლად ხელოვნებათაგან შეთხზილ არსებას სახეუცვლელი ბუნების კალთა, პირველყოფილი ბუნების უბე?!

— ნაცნობების ნახვა მოგსურდება, ქალო, დაგილონდება გული განაზებული მივარდნილ ადგილას.

— ჩემო კარგო! ნაცნობებმაც და მეგობრებმაც თავი მომაბეზრეს მთელი წლის განმავლობაში. სულ ერთმანეთში, სულ ერთად, სულ სტუმრობა-წვეულობა! როგორ შეიძლება?! იქნება უნდა ადამიანს თავი გაიმარტოოს, რამე მოიფიქროს, რასმე ჩაუკვირდეს, რამ ღრმად იგრძნოს თუ განიცადოს.

— ვაი თუ შესაფერი მოწყობილების ან სანოვაგის შოვნა გაგვიძნელდეს მიყრუებულ ადგილას და შეიწროვდე.

— ნუ იტყვი, საყვარელო! იქაც ხომ ხალხი სცხოვრობს ღვთის გაჩენილი; თუ სხვებს შეუძლიანთ წლითიწლობით ნაკლულოვანების ატანა, ჩვენც ცოტა ხნობით მათთან დავსდვათ თავი და მოვითმინოთ, მითხრა ღიმილით და შაქრის თითები ოდნავ დამიცაცუნა ბანჯგვლიან თათზე.

— ქალო, რახან ეგრეა, ბევრს რაღას ემზადები საავარაკოდ? რად გინდა ამდენი კაბები, შაპოები, თათმანები, თავსაშურები, წუღა-ქოშები და ათასი სხვა მოსაკაზმავ-დასამშვენებელი?

— მოუაზრებლად ლაპარაკობ! თუ ვიცვამ ან ვიხურამ, მხოლოდ ჩემს თავს ვეწონები; სრულებითაც სხვებისათვის არ ვირთვები, ვილაც უცხოებისათვის; მე თითონ მიხარიან, როცა მოკაზმული ვარ და შრიალ-შრიალით დავგოგმანობ. ესეც არ იყოს, ყველაფერი ეს ჩვენის სახელისათვის არის საჭირო: თორემ იტყვიან, გაღარიბდნენ და იმიტომ მიდიან ისეთს მივარდნილ აგარაკშიო. უნდა დარწმუნდნენ ყველანი, რომ მე არც სიძუნწით მომდის ეს, არც ხელმოკლეობით. საჭიროა და იმისთვის მივდივარ სოფლად; დროა ცოტა ხნით მაინც ვიზრუნოთ მყუდროებაზე და სიმრთელეზე, ჩემსა და შენს ჯანსაღობაზე.

— ჩემს სიმრთელეზე, ქალო?! რა მიჭირს? მადლობა ღმერთს, არც სისხლი მაკლია, არც სისქე.

— სრულებით არაფერი გესმის! იქ ტყესა და ველში ცოტახნობით მაინც ასცდები ბანქოს განუწყვეტელ თამაშს და მოისვენებ, მცირე ხნით მაინც მოჰშორდები თამბაქოს სუნით თუ სასმელების ბუღით გაჟღენთილ ჰაერს და უძილო ღამეებს. ვისთან ითამაშებ, როცა შენი საფერი არავინ გეყოლება გვერდით? იცოდე კი: არავინ გამოიწვიო სოფლად, არც ჩვენი ახლო ნაცნობები, არც თუ გაბრიელი; მისამართიც არავის აცნობო! მითხრა ჩემმა მელომ და თვალის კილოში ღიმილი რამ აანდა ორ-აზროვანი, ფართედ გაღებულ მშრალ თვალთა კილოებში.

რუსეთ-ოსმალეთის ომი.
იზეტ-ფაშა, რუსეთის საზღვრებზე მომქმედ ოსმალეთის ჯარის მთავარ-სარდალი.

გავვოცდი: ბუნების კალთა, განმარტოვება და ფიქრი, სულით დასვენება, ნაცნობთა და მეგობართა თუნდ დროებით უარყოფა,—ეს სულ ახალ-ახალი სიტყვები იყო ჩემი მელოს ბაგეზე, საკვირველი ახალი თქმა. ბანქოს ნუ ითამაშებო! აქამდის ჩემს ბანქოს თამაშს სრულებითაც არ უყურებდა ის მტრულად, არც ელმეცრივ; კიდეც გაუკვირდებოდა ხოლმე, თუ კლუბში თავის დროზე არ წავიდოდი ან შემთხვევით ადრე დავბრუნდებოდი, იუცხოვებდა, კიდეც იწყენდა, და ნეტა რა ნახა ეხლა?! ბანქოს უარყოფა კი არა, ისე შეეჩვია ქალი ამ თხუთმეტი წლის განმავლობაში ჩემს ამ ყოველდღიურ გართობას, რომ უკვე მთლად ბუნებრივად მიაჩნდა იგი, ისევე აუცილებლად, როგორც ჩემი სამსახურში სიარული. არც თუ ოჯახისთვის არის ეს ჩემი გართობა უსარგებლო: ხშირად შემომაქვს სახლში მონაგები ფული, ბევრჯელ ბლომადაც. ჩემმა მელომ იცის, ჯიბეებს დამიჩხრეკამს და თუ ბუნჯგალ-ბუნჯგლად მოჰხვდა ქაღალდის ფული, კიდეც მომიალერსებს, მაკოცებს. მეორე დღეს ფულით გასტენს მოვარაყებულ ჩანთას და დაქანობს მაღაზიიდან მაღაზიაში, მიაქროლმოაქროლებს ნავაჭრით სავსე ეტლს მოქიშპეთა თვალის დასაყენებლად. ბედი მაქვს ბანქოში, მეტადრე ამ ბოლოს დროს. ამბობენ რამდენიც უფრო სიყვარულს ვარდს ფოთლები შეაჭკნება, იმდენი მეტად გაგიღიმებს ბანქოში ბედიო. ტყუილი იქნება!

ვერაფერი გავიგე ჩემის მელოსი და დავმორჩილდი: ქალმა სთქვა და ალბად სწორედ ისე იყო საჭირო. მაინც ამაოდ ეცდები სავსებით მიჰხვდე მშვენიერის აზრს თუ სურვილს. რადა? რა ვიცი! იქნება მისთვის, რომ მსწრაფლ ცვალებადია მისი სურვილი, როგორც სხივთა კრთომა; ან იქნება იმისთვის, რომ იგი მშვენიერი ღმერთია სიამისა და მიუწდომელი, ვითა ღვთაება.

2.

წავედით. მზიანი დღე იყო. აყვავებული ველ-მინდორი ჭრელად მოსჩანდა. ყოველ ნაბიჯზე აყენებინებდა ეტლს, რომ ან ყვავილი მოეწყვიტნა ან წყაროს წყალი დაელივნა. რამდენჯერმე თავისი ხელით დაკრეფილი ყვავილები მომიტანა ჩემმა მელომ და გამიღიმა. იყო დრო, როდესაც ესეთს ძღვენს მისგან მოძღვნილს ალტაცებაში მოვყავნდი. მაშინ იმ ყვავილებს აფერადებდნენ და ასუნნელებდნენ მელოს ატლასივით ლაწვები, სხივმფენი თვალები, ფუნთუშა ხელი საალერსო და ჩემი მისადმი შეუკავებელი მისწრაფება. განელდა ეხლა ჩემთვის იგი საოცნებო ლტოლვილება, განქარდა. მაინც ეხლაც ვემთხვეოდი ხოლმე ხელზე ნიშნად მადლობისა. მაგდენი რამ სუნი არა ჰქონდათ ველის ყვავილებს, არც მშვენება; ძალიან წვრილებიც იყო, ჟიჟმატი. როგორ შეედრება ეს რაღაც ბილილები იმ ტურფა ყვავილებს, ქალაქში რომ მომაწვდიან ერთ უზალთუნად ქაღალდში სუფთად შეხვეულს?! მომაწოდეს ჭიქით წყალიც. ცივი იყო, დასაფეთებელი კი ვერა ვიგრძენ რა. რა ჰქონდა მას საერთო გაყინულ შარბათთან, ქალაქში რომ მასმევენ ჭიქას შაურად?! ტყუილად უკვირდით, ამაოდ მოდიოდნენ ალტაცებაში.

ეტლის ხშირად დაყენება გვაცდენდა, გზას აგრძელებდა, ჯაყჯაყმა კი ისეც სული ამამართვა. რა განათლებული კაცის საქმეა ამოდენა გზაზე ცხენებით სიარული, მერმე რკინის სალტებიან თვლებზე შემდგარ ეტლით?! შეგიბავს ცხოველები, დამჯდარხარ ზედ, უტევ და ჰშოლტავ მათ უწყალოდ, მირახრახებ ქვა-ღორღზე, მტვრით გევსება ხახა თუ უბე—კალთა. შეუგნებლობაა, ბარბაროსობა! მე ის მიკვირდა, ჩემი აზიზი მელო როგორ იტანდა ამოდენა უხერხულობას და ტანჯვას; კიდეც იღიმებოდა, მითომდა მესიამოვნებაო. თავისი დაწყებული საქმე იყო და ითმენდა, თავს იმაგრებდა, თორემ სწორედ შუა გზიდან გამომექცეოდა უკან.

მზის ჩასვლისას ძლივს მივაღწიეთ. მთლად დამტვრეული ვიყავ და მტვრით გაგანგლული, ადამიანის სახე აღარ მედო. დავხუთულიყავი კიდეც იმოდენა ჯდომით. ბედკრული რამ კიბე ასდევდა სახლს; დაბალი ოთახები იყო; საჩეხი მთლად ფათალოთი იყო შეფენილი. ნეტა რაღა საჭირო იყო აქ ამოდენა ბალახი, როდესაც გარშემო ხეები და ჯაგები ჭალად იყო შეკრული?!

— ბიჭო, ნოდარ, აბა მარდად გააცხელე წყალი, ე მტვერი გავიყრევინო; კარგად კი გაწმინდე ნავი და თითონ აბანოც!

— არ გახლავთ აქ, ბატონო, არც ნავი, არც შინა აბანო.

— არ მახლავს?! მაშ რა ვქნა; ბიჭო, ახლა?

— წყალს დაგისხამ, ბატონო, ხელზე და ისე დაიბანეთ პირი.

აანთეს ლამპრები. ჩემი ოთახი ერთობ პატარა იყო და მალე ნავთის სუნი დადგა შიგ. მერე ღამე ულამპროდ ვერა მძინამს. ბარემ ჭრაქი დააყრჩოლონ რაღა დალოცვილებმა! ვგონებ ელექტრონის სახელიც კი არ იციან აქ. ემჯობინება სანთელი დავანთებინო ხოლმე. გვიან დამეძინა, თუმცა ძალიან დაღლილ-დაჩეჩქვილი ვიყავი, ალბად იმისთვის, რომ ხამი ადგილი იყო, ტახტიც კი ერთობ ჭრიალებდა. ძილში ვიყავ. რაღაცა ხვნეშა მომესმოდა და ხამუშხამუშ ჭახუნი თუ მტვრევა. მაწვალებდა ეს ხმა, მაწამებდა, მაგრამ ვერ გამოვრჩეულიყავ ძილიდან. სხვა რამ უცნაური ხმებიც აედევნა ამ ხმას, კაცისა თუ ცხოველ-მფრინველის ხმები. ამ გამოურკვეველ ხმაურობას უეცრად დაერთო საშინელი ღმუილი და თვალებ[illegible] დამრჩა. წამოვფრინდი, გავაღე ფანჯრის დარაბა; ხარი იდგ[illegible] ჩემ ფანჯარასთან და შემომბღაოდა. იქვე ხრუტუნებდა ღორი და ჰერმის კურკას ამტვრევდა; ისე ემხიანად აკნაწუნებდა ი დალოცვილი, თითქო მოხალულ ნუშს შეექცევაო. გამოშლილიყო ქათამი, ინდაური, ბატი, იხვი, ტიტველ-ტიტველა ბაღლები. დასტამალივით ამოსარსლული დედაკაცი მისჯდომოდა ძროხას და ჭუჭყიანი თითებით რძესა ჰყურამდა მწვიმიანი ძუძუებიდან. ჩემი ოთახის ფანჯარა თურმე მეორე ეზოს დაჰყურებდა მთლად აჭიჭყნულს და მოთხვრილმონაგვილს. ნუ თუ სოფლად ან ნაცვალი არ არსებობს, ან ექიმი, ან სხვა ვინმე ყურისმგდებელი, რომ თვალი ადევნოს აქაურობას?! მეტად გრილოდა, ცივი სიო უბერამდა, ჟრუანტელმა დამიარა ტანში. ეწვიმა იმ ღამეს და ნესტის სუნი იდგა. ისევ ჩავწექ. შამფურივით ვბრუნავდი ლოგინში, ველარ დამეძინა და ველარ.

3.

— აი, ჩემო კარგო, რა წყნარი დღე გამოვიდა; წადი, გაიარგამოიარე, მიიხედ-მოიხედე, ისიამოვნე. ამ გზის იქით ხომ ხედავ მუხნარს, მერე ლამაზი ველი დაგხვდება, რომელზედაც ანკარა წყარო ამოჩქრიალებს; ხევს რომ გახვალ, მშვენიერი ფიჭვნარია გორაზე შეფენილი, ცამდინ აწვდილან ბუმბერაზი ხეები. გუშინ სულ დავიარე იქაურობა, სადაც ეტლი ვერ მისწვდა, ფეხით ვიარე. წადი, ნახე, თვალი გაალე და ვერც კი გაიგებ, ისე გაირბენს დრო სადილობამდის. როგორ შეიძლება სულ შინ ჯდომა და მთქნარება?! მითხრა მელომ ყავის შემდეგ:

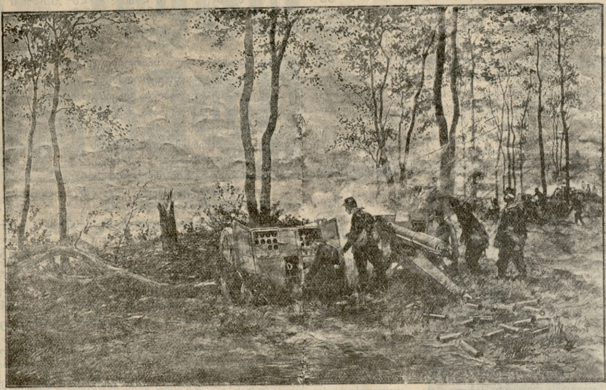

საფრანგეთ-გერმანიის ომი: ფრანგების ბატარეია იერიშით მომავალ გერმანელების მწკრივებს უშენს ყუმბარებს.

გავიარე. შევედ მუხნარში. სასეირნო ადგილი კი არა, ტყე იყო მთლად დაბურვილი. ხეებ ქვეშ შამბი აშლილიყო, ასკილი თუ კუნელი გადაჰხლართვიყო მაყვალს ან ქოჟოლს, იელი თუ ათასნაირი სხვა ჯაგი გაბარჯღულიყო და ფეხში მედებოდა, ტანთსაცმელზე მებღაუჭებოდა; რამდენჯერმე ქუდი მომგლიჯა გალუნულმა ტოტმა; ლოყაზედაც გამკრა წკეპლამ, სწორედ თვალს გამომთხრიდა, თუ ლორნიონს არ დაეფარებინე. გავახწიე მუხნარს, გაველი ველზე. კოხტა ველი იყო მწვანით დაფენილი, ყვავილებიც გაშლილიყო ზედ, წყაროც ჩამოდიოდა. მაინც რა სახმარი იყო იგი ჩემთვის? ყვავილებს მაგდენი სუნი არა ჰქონდათ, არც მშვენება; მოვგლიჯე ბუნჯგალი, ბალახი, გადავაბრუნ-გადმოვაბრუნე და ისევ გადავყარე: არაფრად იყო იგი ჩემთვის გამოსადეგი, თათმანიც გამიმწვანა. წყალი ანკარა იყო, მაგრამ არა მწყუროდა. მოვისურვე ჩამოჯდომა, სკამი არსად იდგა, ორიოდე ადამიანი დადიოდა ველზე, ზოგი მწვანეზე წამოწოლილიყო ხეებ ქვეშ მეც ჩამოვჯექ ერთ კორდზე, მაგრამ ნესტი ვიგრძენ და ჭიანჭველაც ამეხვია. ავყევი ფიჭვნარს რაღაც ბილიკზე. ძირს გაშლილი იყო შარშანდელი ჯალღუზა ჩაშლილი თუ მთელი და ფეხს სხლტებოდა. ეტყობა არავისთვის და არაფრისთვის არის ის გამოსადეგი, რომ არ აეკრიფნათ. სულ დამეკაწრა ფეხსაცმელი, გამეთხუნა ტანისამოსი. დავბრუნდი სახლში დაქანცული. საკვირველია: ნადირი ხომ არ არის ადამიანი, რომ ტყე-ველზე ეხეტებოდეს უაზროდ?! აუცილებელი კი არის გავატარო ამ აგარაკში ორი თვე, დაუსრულებელი ორი თვე. მაგრამ როგორ? ახ, როგორ? ერთი ამხანაგი მაინც მყვანდეს, რომ ბანქო გავაჩაღო და მაშინ რაც უნდა ექმნა ჩემს მელოს, როგორც უნდა ისე გაეტარებინა დრო ი ახირებულს. მაგრამ სად არის შესაფერი ამხანაგები, სადა!

გაველი სასეირნოდ მოწყობილ ბაღში. ჩემი მელო ჯერ ნებას არ მაძლევდა ჩავწერილიყავი, ნებართვა ამელო იქ სიარულისა: ვაი თუ შენი საფერები შეგხვდნენ და ისევ შენებურად დაიწყო ბანქოვო. ჩვენი ბინიდან მოშორებითაც იყო ის ბაღი. მერე ნება დამრთო. თითონაც ჩაეწერა. ბაკივით შემოეღობათ ტყის პირი, შიგ ფიცრული დაედგათ სახვავესავით და ეს იყო მათი სასეირნო ადგილიც, ბანქოსა თუ ჭანდრაკის სათამაშო ადგილიც, საცეკვაო დარბაზიც, თეატრიც. შევიარე. დავინახე მწვანე მაგიდა და ელეტმელეტი მომივიდა ბანქოს სურვილით, ცერი და სალოკი უნებლიეთ ერთმანეთს ეხეხებოდნენ ქაღალდის ჩამორიგების ჟინით. ჩავჯექი მოთამაშეებში. რაღაცა ფარაზედ თამაშობდნენ, მანათზე თრთოდნენ. როგორ გამიტაცებდა ამისთანა თამაში ან როგორ დამაკმაყოფილებდა?! არც ჩემი ყადარი და საფერი ხალხი გამოდგა, ცოცხით მოგვილებსა ჰგვანდნენ. შინვე წამოველ მოწყენილობით ლონე მიხდილი.

ალბად ყველგან შეეჩვევა ადამიანი, თუნდ ციხეში. შევეჩვიე მეც, წინანდებურად აღარ მეწვა ლოდივით გულზე. მეძინა, თუმცა ათასგვარი ხმაურობა დილიდანვე თავს დამტრიალებდა; ყავის შემდეგ საზოგადო ბაღში მივდიოდი სასეირნოთ; ვსადილობდი და სადილთ უკან ისევ მეძინა. როცა სასეირნოდ მივდიოდი, მუხნარს გარს ვუვლიდი: ნესტი იყო ხეებ ქვეშ და კიდეც მეხამუხებოდა ტყე-ტყე სიარული.

სადილობა ჯერ არ იყო მოტანებული. გარინდებული დავდიოდი სასეირნო ბაღში. თავში ფიქრი არა მქონდა და გულში გრძნობა; არც არავითარი სურვილი მოსჩანდა ჩემს არსებაში მკაფიოდ. ისე ვიძროდი, როგორც რამ მანქანა თვითცნობას მოკლებული. გარემოებებთან ბრძოლა შეუძლებელი იყო ჩემგან, ჩემი მელოსაგან შექმნილ გარემოებებთან ომი, და მორჩილების მეტი აღარა დამრჩომოდა რა, უაზრო მორჩილების მეტი. ბაღის გარედ ეტლი იდგა გახუნებული, მეეტლეს კოფოზედა სთვლემდა. გავსწიე მისკენ, მინდოდა შინ წავსულიყავი. უეცრად მომესმა.

— ბატონო დავით! ბატონო დავით ზურაბის ძევ!

მივიხედე, მეფარდულე მომდევდა, ბაღში რომ სავაჭრო ფარდული ჰქონდა, ის მომძახოდა.

— რა გნებავთ?

— მობრძანდი ჩემს ფარდულში, ბატონო ჩემო, ერთი ჭიქა ლუდი მიირთვი; მთლად ახალია.

— არ მინდა ლუდი!

— ცივი გახლავთ, ყინულში შენახული; დღეს მივიღე ქალაქიდან; მობრძანდი, გენაცვალე!

— გუნებაზე არა ვარ, არც ფული მაქვს ზედ.

— ფულს ნუ ბრძანებ, გეთაყვა! გულით გეპატიჟებით; დიდად დავალებულად ჩავსთვლი ჩემს თავს, თუ ინებებთ მობრძანებას.

დავაკვირდი კაცს, გულწრფელადა მთხოვდა. სადილობაც ჯერ არ იყო მოტანებული და გავყევ. სრული კმაყოფილება აღბეჭდა ვაჭარს სახეზე, გულწრფელი სიხარული.

4.

სასეირნო ბაღი მუხნარის ნაწილიდან გაეკეთებინათ. მესერით შემოფარგლულ ადგილში კიდევ იყო აქა-იქ დარჩენილი რამდენიმე მუხა, ღობის პირებში ზოგან მაყვალი ან ზღმარტლი დამრჩალიყო; შუაზე ორპირად ჩაერიგებინათ ალვის ხე; რამდენსამე ადგილას ცაცხვი დაერგათ. ბაღის აღმოსავლეთ კუთხეში გაემართათ ფიცრული დუქანი ფარდულებით. აქა ვაჭრობდა ეს ჩემი მოულოდნელი მასპინძელი. დუქნის წინ ყვავილოვანი რამ ვარდი გაემართა და მაგიდები კორდის გარშემო იდგა ხეებ ქვეშ. დამსვა. მომართვა ლუდი და ფაფხაჭელის ნაჭრები შემარილებული. სიო უბერამდა საამო. ქუდი მოვიხადე. დავუწყე ლუდს ნელ-ნელა სმა, რომ გული გადამეყოლებინა. თითონ ვაჭარი თავს მევლებოდა, პირს ღიმი გადაჰფენოდა, სიამოვნებით ხელებს იფშვნეტდა.

— იქნება გიამოთ, ჩემო ბატონო: გრამაფონზე რამდენსამე ხმას დაუკრამ.

— დაუკარ!

— ქართული ხმები უფრო გესიამოვნებათ, თუ სხვა ხალხის სიმღერები?

— ქართული! აბა ის დაუკარ: „მაისის ვარდმან ფურჩქვნილმან“.

— მეც ძალიან მიყვარს ეგ სიმღერა, სთქვა მასპინძელმა და მომართა მანქანა.

კარგად იყო სიმღერა გადაღებული, დახელოვნებულ მომღერალს ჩაეძახა მგრძნობიარედ. თვით მანქანა კი ვერ იყო სალი, ხრინწი რამ მოსდევდა ყელში, ზოგიერთ ბგერასაც ჰყლაპამდა. პატრონმა რამდენჯერმე გაუსწორა მას მილი თუ ენა, თითონაც ჩაუმღერა, რომ წაეხალისებინა იგი და სწორედ ეთქმევინებინა ხმა, მაგ-

რამ ამაოდ: მანქანა მაინც შიგა და შიგ ყალბობდა პატრონის გულის გასასიებლად. ის იყო ვათავებდი სმას, რომ ახალი მუშტარი მოვიდა და მეორე მაგიდა დაიჭირა. სამხედრო კაცი იყო ულვაშ აგრეხილი. ვაჭარი მხიარულად მიეგება მას, მიართო სასმელი და გადმომხედა, როგორც თვის ძველ-მეგობარს, მასთან საერთო რამ საიდუმლოს მექონს. გავათავე. ჯიბეს ხელი გავიკარ და ხუთმანეთიანი მივაწოდე. იმან ხელები გაასავსავა და საწყლად დამეღრიჯა:

— არა, ბატონო! პატივი მეც, ფულს ნუ მომცემ; აკი მე თითონ დაგპატიჟეთ

მე განცვიფრება აღმებეჭდა სახეზე და წყენა მცირედი. მასპინძელმა ვეღარა მოახერხა რა და მითხრა:

— ხურდა არა მაქვს, ბატონო, ხელად; დარჩეს, გენაცვა, ხვალამდის.

ჩავიდე ფული და წამოველ. მიკვირდა იმ კაცის საქციელი. მადლობელი კი ვიყავ: დროც გამატარებინა, საფიქრებელიც გამიჩინა, თორემ აგერ თითქმის ერთი თვე იყო, ჩემს თავში განათებულ აზრს არ შემოეხედნა, აქამდის მხოლოდ გაურკვეველი უკმაყოფილება სუფევდა ჩემს სულში, ჯანღივით განუჭვრეტელი და შემხუთველი.

მეორე დღესაც შევეფარე ფარდულს და ლუდი მოვითხოვე. ძალიან უამა ვაჭარს. ისე მევლებოდა თავს, როგორც სათუთ რამ არსებას მინაზებულს. ერთი-ორი კაცი სხვაც მოვიდა. ვაჭარმა სიამოვნებით ხელები მოიფშვნიტა და შემოგვთავაზა რამდენიმე ხმა გრამაფონზე. სიმღერები შერჩეული იყო, მაგრამ მანქანას ხრინწივე ედებოდა, ხმა უდუნდებოდა, ენა ებმებოდა. ვაჭარი პირში ედგა მას, თქმას უსწორებდა, ბოროტის თვალით შეჰყურებდა. ფული ისევ არ აილო ჩემგან. როცა წყენა შემატყო ამის გამო, მითხრა:

— დარჩეს, ბატონო, თქვენზე, რადგან უთუოდ გინდათ მომცეთ: მცირე რამ ფული შეგროვდება და მერე ერთბაშად ჩამოგართმევთ. მაგისთანა ფულები ყოფილა ჩემ მუშტრებზე! იყო დრო, როცა ათას-თუმნობით ვატრიალებდი თანხას.

— სადა ვაჭრობდით?

— ტფილისში, მიხაილის ქუჩაზე. დუქანი მქონდა აღებული და მთელი ბაღი. მუშტარს ვერ ავსდიოდი, მეტადრე ზაფხულობით. სავაჭრო ფარდულები რომ იყო, ცალკე სენაკებიცა მქონდა გამართული განმარტოების მსურველთათვის. მერე რა სენაკპანები მყავნდა მუშტრისათვის მიჩემებულნი! სწორედ ფერიები იყვნენ ი დალოცვილები. ცოდვა არ არის, ეხლა ამისთანა მივარდნილ ადგილსა ვვაჭრობ. იმედი მქონდა, ქალაქშიც კი პირველი სოვდაგარი შევიქნებოდი, მაგრამ, ეჰ, ბედმა უდროო დროს მიმტყუნა და ეხლა, დახე, სულ ორი სამი კაცი შემოდის ჩემთან სავაჭროდ და ისიც თქვენის მოწყალებით, თქვენის მიბაძვით.

— როგორ თუ ჩემი მიბაძვით?

— მანამ თქვენ არ დაიწყეთ ჩემთან სიარული, სრულებითაც არავინ შემოდიოდა.

მისმა სიტყვებმა გულისხმაში ჩამაგდეს: მივხვდი, რომ მე ამ კაცს სწორედ მუშტრის მისაზიდავად ვდომებივარ; მიზანში ამოულივარ, როგორც ახალი რამ საშუალება თავის ვაჭრობის გასაფართოვებლად, როგორც რამ გრამაფონი, რომელსაც უნდა მიეზიდნა მისკენ მუშტარი. მე კი ვსჯობდი მის გრამაფონს: ის ხშირად უჯათზედა დგებოდა, ჩემი დიდკაცური იერი კი და დარბაისლური შეხედულება არასოდეს არ უმტყუნებდა მას: გაქათქათებული მაჯა-საყელო, კეწკეწი ტანისამოსი, თითონ მე ზორბა და მუცლიანი, ბუნჯგალ-ბუნჯგლად ულვაშებ დაშვებული და ნიკაპ გამოპარსული, ოქროს მძიმე ძეწკვი ოქროსავე ჩანჩხურებით, ძვლის ლორნიონი ოქროს ძაფზე მობმული, ბჭყვრიალა ფეხსაცმელი, თივთიკის შაპო, მბრდღვინავი ხმა მბრძანებელი. რა მიჭირდა ან რა წუნი მქონდა?! და თუ მე ვიკადრებდი მის სავაჭრო ფარდულში მისვლას ლუდისა თუ შარბათის საგემებლად, რასაკვირველია, ეს მისაბაძი მაგალითი იქნებოდა სხვებისათვის, ვიგინდარა მოაგარაკეთათვის, რომლებსაც ალბად ხელმოკლეობამ აქნევინა პირი ამ უშნოდ გაზრდილ სოფლისაკენ, რომელიც გაკადნიერებულა და თავის თავისათვის აგარაკი უწოდებია. სწორედ ამისათვის მპატიჟობდა კაცი ისე გულიანად, სწორედ ამ მოსაზრებით ამეკვიატა, თორემ სად გაგონილა ვაჭრისაგან ესეთი ქცევა ან ესეთი უანგარობა?! უსაქმოდ მოყიალე დამინახა და ჩემი გამოყენება სცადა თავის გაჭირებაში. მეწყინა ეს, მაგრამ, საკვირველია, არც ისე ძალიან: ერთი რომ ჩემი მოსაზრება იქნება მართალი არ იყო და იქნება ამ კაცს აზრადაც არ მოსვლია ჩემ შესახებ ესეთი რამე, გარდა ამისა ცნობის მოყვარეობამ გადამხარა თავისკენ და მადლობელიც კი შევიქმენი იმ უცნობი კაცისა: დაკვირვების საგანი მისცა ჩემს წამოცალიერებულ სულს; ჩემს მძიმე მოწყენილებას მცირედ მაინც აქარვებდა ეს ამბავი და მეც მოვეჭიდე მას, როგორც რამ ხავსს. აღარც ის მეჩოთირებოდა ეხლა, რომ ვაჭარმა მთლად უარი სთქვა ფულის აღებაზე ჩემგან.

— კარგი, რახან ეხლავე არ იღებ ფულს, ერთად მოგცემ ბოლოს, ოღონდ კი დაიხსომე ჩემი დანახარჯი, ვუთხარ ერთხელ და დავწყნარდი.

5.

ხანდისხან მთელი საათობით ვიჯექი ერთი ჭიქა ლუდისა თუ შარბათის დასალევად: ვერთობოდი. ის უფრო მართობდა, რომ ჩემი მასპინძელი ისე ეპყრობოდა თავის გრამაფონს, როგორც სულდგმულს: ურჩევდა ხმა გაესწორებინა, ხრინწი ამოეწმინდა, სიტყვები მკაფიოდ გამოეთქვა; ხან შეაქებდა, თუ მანქანა სიმღერას უნაკლულოდ დაათავებდა, ალერსის ნიშნად ხელს გადაუსვამდა; მაგრამ ერთხელ-ორჯელ მუშტიც მოუღერა და ისეთის თვალით შეხედა, თითქო მტერი დაინახაო დუქანში შესული.

— ჰა მეთქი! გეტყობა ვერ მიცნობ. ნახამ შენს ყოფას: ისე მიგლეწო, პატრონმა ვერ გიცნოს!

— კიდევ! რასა ხრიალებ, შე არამზადავ, ჯერ ხომ ყელში არავის წაუჭირებია შენთვის?

გამიკვირდა მისი ქცევა თუ თქმა, განცვიფრებით შევხედე მას. იმან თვალი მოჰკრა ჩემს შეხედვას და ჩემსკენ წამოვიდა.

— ესეც მღალატობს, ბატონო! სწორედ შინაური მტერია ჩემი. ჯიბრში ჩამიდგა და მერე რა დროს! როცა მუშტარი შემომეჩვია და ბედმა ისევ მომხედა, მითხრა და მისმა სახემ ფიცხელი რამ გამომეტყველება მიიღო, სასტიკი.

— რას ამბობ, კაცო? მანქანა ჯიბრში როგორ ჩაგიდგება ან დროს როგორ შეგირჩევს?! ვუთხარი და ჩავაკვირდი.

შემაკრთო მის სახის უცნაურმა გამომეტყველებამ, ერთს წერტილს მიჩერებულმა მისმა თვალებმა; უკან დავიხიე. იმან წინ წამოდგა ნაბიჯი და ჩამჩურჩულა საიდუმლოდ:

— როდესაც უეცრად ვიზარალე, ვაჭრობა დამელუპა და მთლად დავნიავდი, ვიფიქრე ზაფხულში სადმე სააგარაკო ადგილას გავხსნი დუქანს და ისევ გავიმართები მეთქი წელში. რაც რამ საფასური მქონდა, ჩემი ცოლის სამკაულიც კი, ზოგი გავყიდე, ზოგი დავაგირავე; ვიყიდე იმ ფულით ცოტა რამ სავაჭრო და მასთან ეს გრამაფონიც, რომ ამის ხმით მიმეზიდნა მუშტარი. პირველ ხანში თითქო იმედი გამიცრუვდა, ეხლა კი ნელ-ნელა შემომეჩვია მუშტარი, მაგრამ, ხედავთ, მტრად ლამის ეს მანქანა ამომიჩნდეს, შინაურ მტრად: თუ ყოველთვის ესე წაახდინა სიმღერა, ისევ დაფთხება მყიდველი.

— ნუ გეფიქრება! მუშტარი იმისთვის მოდის აქ, რომ კარგ საქონელსა ჰყიდი და ადგილიც მარჯვე ამოგირჩევნია.

— ნუ ბრძანებთ! იქნება ესეთი საქონელი სხვაგანაც ჰქონდეთ, მაგრამ იმათ გრამაფონი არა აქვთ და საპატიო სტუმარიც არ მისდევთ. ქალაქშივე მოვიფიქრე, რომ სიმღერის ხმა მთელ აქაურ მუშტარს ჩემთან მოიყვანდა. ახ, რა დროს მღალატობს ეს შეჩვენებული!

— ალბად გაუფუჭდა რამე, გააკეთებინე.

— გუშინ თხუთმეტი თუმანი მივეცი და დღეს გავაკეთებინო! ან ვინ არის აქ მაგის მცოდნე?

დრო გადიოდა. სიცხე სოფლადაც კი თანდისთან საგრძნობელი ხდებოდა. მაგრილებელ სასმელებით მოვაჭრეებს მუშტარი ემატებოდათ. იოსებ ივანეს ძის ფარდულშიაც საკმაო ხალხი იკრიბებოდა, მაგრამ მას კი პირზე ღიმი აღარ მოსდიოდა: იმისი მომღერალი მანქანა დღითიდღე ჯიუტდებოდა, განზრახ ხმას იწყვეტდა, საგალობელში შიგა და შიგ ბგერათა ჯგუფს სტოვებდა, უადგილო ადგილას ხმას აკანკალებდა ან ხრიალებდა, ხაოდა. აღარ ინდობდა თავის პატრონს, აღარც უგონებდა; მორჩილებიდან მთლად გამოსულიყო. ვაჭარს სისხლი ყელში მოჰბჯენოდა, ბოღმით ძლივსღა ჰსუნთქავდა, თვალები შესწითლებოდა; თვის მანქანას მტრულად უყურებდა, თითქო ეს არის ყელში უნდა სწვდესო. გრამაფონი კი სრულებით არა გრძნობდა პატრონის რისხვას, გულგრილად განაგრძნობდა თვის უარშიობას, დაუნდობლად ამახინჯებდა ლამაზლამაზ სიმღერებს; პატრონის შეტევაზე თუ მუდარაზე წარბსაც არ იხრიდა უგრძნობელი, მის დარდსა და ვარამს ისხლეტდა გულსიპი, ზედ არ იკარებდა.

თანდათან მეტის ცნობისმოყვარეობით ვადევნებდი თვალს იოსების ტანჯვას და მის მანქანის გულქვაობას. კაცის ტანჯვა მართობდა იმ მოწყენილობაში! ვერ წარმოიდგენთ, რა ძნელია გართობას ნაჩვევ ადამიანისათვის უსაგნოდ სიარული და წუთების თვლა. ძნელი უფრო ის არის, რომ ამისთანა შემთხვევაში დღე ერთობ იზრდება, იჭიმება, დაუსრულებელი ხდება. მანამ კალენდარს ერთ ფურცელ მოაცლი, ერთი კვირა გამოდის. დღე თიბათვის ცხრიდანვე კლებულობსო. ტყუილია! იქ, იმ სოფლად, დღე მკათათვეშიაც იზრდებოდა, დაუსრულებლივ იძაბებოდა.

(დასასრული იქნება).

ვ. ბარნოვი.

ნებადართულია სამხედრო ცენზორისაგან. ტფილისი, მუხრანის ქუჩა, სტამბა „შრომა“. რედაქტორ გამომცემელი დ. ჯორჯაძე.